

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә хэынтқарратә усхэартә «Апъснымедиа»

2025 ш. сентиабр 11 № 69-70 (21 675)

Имѡапысит актәи аилатәара

Арееиракәа ралагаларазы

Апъсны Ахэынтқарра Ахада Бадра Гэынба Иуспқала август 18, 2025 шықәса рзы иаңцаз «Иаку асоциалтә шәахтә азы» азакәан апроект аус адуларә иазку аусуратә гып актәи аилатәара мѡапысит, ахэынтқарра Ахада ихатыпуаѡ – Беслан Бигәа.

Аусуратә гып аилазаарафәи икоуп: атәыла Ахада Иусбарта аихабы актәи ихатыпуаѡ Дмитри Шамба, Апыза-министр ихатыпуаѡ – Цыансыхэ Нанба, абиуѡети, акредиттә еиѡкааракәеи, ашәахтәкәеи рзы апарламенттә еилакы ахантәафы – Беслан Халуашь, атәылахчарәи амилаптә шәартадарәи рзы апарламенттә еилакы ахантәафы – Темыр Шергелиа, асоциалтә еиқәыршәарәи адемографитә политикәи рминистр – Руслан Апыба, ашәахтәкәеи аизгакәеи рминистр – Едгар Бениа, афинанскәа рминистр актәи ихатыпуаѡ – Ирма Амчба, аминистрцәа Реилазаара аппарат афинанстә еиқәыршәара аусбарта аихабы – Асида Тарба, афинанстә

эксперт – Дмитри Сериков, асоциалтә прагсеи апыа ахчарәи рфонд ахантәафы – Бакыыр Бебиа, апысадгыл ахь архынхәразы Афонд анагзаратә директор инапынтқакәа назыгзо – Михаил Габелиа, атәанчаратә фонд ахантәафы – Денис Гәлариа, ихымпдатәу амедецинатә прагса афонд ахантәафы – Валентина Жиба, 1992-1993 ш.ш. Апъсны Апынцтәылатә еибашьра аинвалидцәа Ахэынтқарратә ибиуѡеттәым рфонд ахантәафы – Дмитри Тарба.

Аилатәаракы азакәан апроект азы, алахәцәа аххәақәеи ажәалагалакәеи картәит, уи ахәтәқәак итцегы аус рыдуларә шазхымпдатәу азы ргәаанагарақәа еибырхәеит. Ахэынтқарра Ахада Бадра Гэынба идтәкәтәра инақәыршәаны, хазну ашықәс, ноиабр 3 рқынза аусуратә гып, «Иаку асоциалтә шәахтә азы» Апъсны Ахэынтқарра Азакәан, хырхарала ахархәаразы ажәалагалакәа аццаны Ахэынтқарра Ахада иахь инанашьтроуп.

Иргәаладыршәеит хабарда ибжъазы

Агәгыра цсуам...

Сентиабр 3 рзы, Акәа имѡапыган хабарда ибжъазы ргәалашәара Амш. Иахь адуней зегь афәи хабарда ибжъазы, мамзар хамтазгы еиуеипшым атагылазаашьақәа ирхыркъаны ибжъазуа рхыпхъазара нагзаны еилкаам.

Цабыргны, уи хьаа дууп, хартәашьа змам ацәыз зауз атынхәцәеи ақәлацәеи рзы. Урт ргәеиқәаалагәтә дгыларак ахасабала, тцакы мацым шьаѡууп, ибжъазы ргәалашәара ахьзала еиуеипшым аусмѡапыгәтәкәа рымѡапыгалара.

Убас, есышықәсеицш сынтәагы

ѡык рфотосахьақәа рцәыргәкәтә, урт зегь рымтан иаркын ацәашькәа. Атдыхәтәантәи ажәашькәса иалагзаны хтәыла аихабырәи жәларбжъаратәи ауаажәларратә еиѡкааракәеи русеицура иабзоураны, 47-ѡык рхатаракәа шьақәырғыланы, рыпсыбаѡкәа анышә иамадоуп хьызла.

Акырза тцазкуа ари апышааратә усурә анаѡсгы ишгәыгәтамьжьхо, атәыла анапхгара уи азы ирылшо зегы шыкарцо атәи дазаатгылеит, «Акыр иапсоу анацәа, атаацәа. Агәра згоит гышѡарада, зегы хәилибакаарәи хамчеибытәреи ирыбзоураны, ахатарә ашьақәырғыларә иазынархоу апышааратә усурәкәа хараза имгакәа рынагзара шәлшо. Хәшаз ачхара тәула хәтәеишыааит. Хабарда ибжъазу наунагза хаштра рықәымзааит» хәа жәжә хзыркәшаз, апыза-министр ихатыпуаѡ, афәри аспорти рускәа рзы Ахэынтәилакы ахантәафы инапынтқакәа назыгзо Тарашь Хәгба.

Апъсны жәлар рартистка, еицырдыруа ашәахәѡ Лиумила Гэымба иналыгзеит ауафы игәатданза инеиуа, игәырцшаагоу, аха убриангы игәырғәагахартә ирхәыцгоу акымкәа ашәақәа. Хәпсуа поетцәа казәа рѡымтқәа фырхәала исахьаркы ирыпхәит абжъаратә школкәа рцәѡцәеи, еиҳау атцараиртуркәа рстудентцәеи. Агәалашәаратә хәылпәзы хыркәшан, ажурналист Гәыгыца ѡардан авторс дызмоу адокументалтә фильм «Без вести. Без права на прощение...» ахәапырала.

Зфырхатцара алкаау

Агәымшәақәа иреиуоу

Урыстәылатәи Афедерация Ахада Владимир Путин Иуспқала инақәыршәаны, Иусбарта анапхгәафы актәи ихатыпуаѡ Сергей Кириенко «Афырхатцара» аор-

ден рнапәфәи ирәтеит Апъсны атәицәа, Урыстәыла имѡапынаго арратә аоперация чыда апыхәтәи амшкәа инадыркны гәымшәарыла зыдтәкәа назыгзо, «Дикаиа дивизиа Днбасса» хәа хьызшъарас измоу архәтә чыда апыза Ахра («Абхаз») Аѡзбеи, уи ихатыпуаѡ Алиас («Горец») Аѡзбеи.

Аицлабра рылахәахоит

Аитәрфәыцра апроект азы

Акәа, Ахакәитра аштәфәи икоу Аминистрцәа Рсовет ахыбра аитәрфәыцра иазку апроект азы аицлабра рылахәахоит.

Бадра Гэынба.

Убри аан Ахэынтқарра Ахада адтәа каитәит атәыла атоурых-культуратә тынха абакақәа рсия иатцанакуа нак-аак икоу ахыбра аганкәа реиқәырхаразы.

35-шықәса ахытцара рыдиньхәалеит

Апъсны Ахэынтқарра Ахада Приднестровиатәи Молдавиатәи Ареспублика ашьақәгыларә 35-шықәса ахытцара рыдиньхәалеит. Ареспублика ахтәылақәа Тирасполь ари аныхәа азгәатәра инамаданы агәыргәаратә еилатәара мѡапысит. Арака иапхьейт Апъсны Ахэынтқарра Ахада Бадра Гэынба ихьзала иаашьтыз адныхәаларатә цхамта. Уака ахәтәкахьала иазгәатроуп.

«Хәтыр зкәу Вадим Николаи-ипа, хәтыр зкәу Приднестровиатәи Молдавиатәи Ареспублика атәылауаа! Ареспублика Апъсны ажаларәи анапхгарәи рыхьзала, хәтәла сара сыхьзала, Шәара апыха шәнарғыланы ареспублика ажалар зегы гәык-псыкала ишәдысныхәалоит Приднестровиатәи Молдавиатәи Ареспублика ашьақәгыларә 35-шықәса ахытцара Амш! Атцак ду змоу ари арыцхә Приднестровие ажалар рхалахатәхәақәтәреи рхы иақәитны ифиаларц азы рзини рзы ақәпараан иаадырцшыз афыр-

хатәреи, агәымшәарәи, агәагырәи ирсимволуп. Хреспубликақәа ртоурыхкәа акыр еицшуп, иахзеицшу адеицш, иахзеицшу адоухатә мазарақәа, атынчреи ахыпшымреи рзы агәазыхәарақәа хәидырхәалоит. Агәра ганы сыкоуп Апъсны Приднестровиатәи Молдавиатәи Ареспубликеи аиѡызарәи ахәтырәиқәтәреи рыла ишьатарку реиыкәазашьақәа аринахысгы ишыгәахо.

Ари аныхәамш азы, хәтыр зкәу Вадим Николаи-ипа, гәык-псыкала ишәеиғәасшәоит агәабзиара, агәамч, шәнапы злаку атакгыкәра ду зцу ахэынтқарратә усурәфәи ақәфиярәкәеи аманшәаларәи, аиашьаратә Приднестровиатәи ажалар – атынчра, аизхазыгәра, афәиара», – хәа ахәоит адныхәаларатә цхамтафәи.

Апъсны Ахэынтқарра атоурых афәи рапхьазатәи Жәларбжъаратәи Аикәшахәтәра анапәтәѡра мѡапысит 1993 шықәса ажьырныхәамза 22 рзы – Приднестровиатәи Молдавиатәи Ареспубликеи Апъсны Ахэынтқаррәи рыбжъара.

Аибашыра ахыркәшара ахьзала

Ахақәйтәра Ашҗағы

Афбатәи Адунеизегь-тәи аибашыра ахыркәшара ашықсәхьҗәра ахьзала Москва, «Манежнаи» хәа изышьтоу ашҗаҗә имәаҗысуаз, Урыстәыла арратә хьзи-җшеи Амш иазкыз агәалашәаратә усмәаҗатә рхы аладырхәит Урыстәыла икоу Аңсны ацхаражәхәа Алхас Кәыҗниа зхадараҗы дыкәз аҗсуа дипло-матәа.

Алхас Кәыҗниа иқәгыларәҗы, Урыстәыла еиҗш, пыхәтәи Асовет еидгыла еиднакылоз ажаларкәа, урт ашықсә хьанҗақәа раан жәахыркыны зымч-зылша еибыҗтәны, атынчра аагаразы хаңәнамырха еицкәҗәдз ирхәтарнаку зегьы Аиааира Ду рыдныхәало ирзеиҗәишьеит, Аңсны жәлар рыхьзала агәабзи-ареи, атынчреи, атышәынтәалареи. Инатшһны иазгәеиҗәит, иахьа атынчра иқәгырхәреи аҗстаааратә маншәалареи наунаҗзахарҗ Урыстәыла имәаҗнаго арратә опера-ция чыдакныгы Аиааира шынаҗзахо, уи азы рхы ишаеиҗгзо, аҗоурых из-

ныкымкәа ишарҗабыргхьоу еиҗш, Аңсны аҗеиҗәагы. Анафс, иалкауу арыцхә азгәа-ра аиҗкааратә хеилак ахьзала Иан Бурлиаи Аңсны ацхаражәхәа ианеишьеит агәалашәаратә медал «Иапониа аибашыраан игаз Аиааира 80 ш. ахьҗра». Иара убас, ари арыцхә азгәа-ра ахьзала, сентиабр 4 рзы, Ақәа, Ахақәйтәра ашҗаҗә имәаҗысит «Огненныи картинаи воиныи» хәа хьзыс измаз жәларбьҗаратәи аусмәаҗ-гәтә. 10 000 нызкь җыра аҗәашькәа

рыла ашҗаҗәи иҗыхын, Гагра ақалақь аҗны игылоу «Идырым аибашьы» ибака асахьеи, «Абхазиа помнит» хәа ашыранҗеи. Аҗари аспорти рускәа рзы Ахьынҗарратә еилакы анапхгарала еиҗкааз ари аусмәаҗ-гәтә ахәҗакуп, адунеи жәпакы атәы-лақәеи ақалақькәеи ркны, 80 шыкәса раҗһа атынчра аиқәгырхәреи зхы иаеиҗгзз зегьы ргәалашәара аназатәразы имәаҗысуа ауснаҗзатә. Хашҗра рыкәымзаит назаза Аңс-адгьыл ахьаҗәа – Афырхәә!

Атеатр адунеи

«Ахьынҗар кьантаз»

Наира Сабекиа

Самсон Чанба ихьз зху аҗсуа хьынҗарратә драматә театр 95-тәи асезон аартуп аспектәкь Евгени Шварц ишымҗа «Ахьынҗар кьантаз» дырбара ала, аржис-сиорс дамоуп Тамерлан Зуцов.

Аспектәкь иалагаанза, ахәаҗш-җәа аҗәан ирбеит 62 шыкәса раҗһа уи аныкәдыргылоз актиорҗәа ир-шәыз аҗәамаҗәа, ахылҗәкәа, афото-җымыҗақәа ухәа рҗәыргәҗтә. Ари аспектәкь аҗоурыхтә җа-кы амоуп, избанзар «Ахьынҗар кьантаз» раҗһаза аҗсуа сценаҗы иқәгырғылан Нелли Ешба напхгара-ла 1962 шыкәсазы. Насыҗ ду-уп усқан ароль хадакәа руак – ахьынҗар тыҗҗа лроль назыҗзоз Аңсны жәлар рартит Виолета Ма-ан арахь дахьымәахыҗыс. Ахәаҗшҗәа бзиала шәаеиҗт хәа рахәо адраматә театр анапхгашы Хьыбла Мыкәба илхәеит: иахьа 95-тәи асезон злахәҗдыркыз аке-медиа дара рзы акыр шатанакуа, шыбарда ишыраҗәоу раҗһаҗатәи рхыкәкәа. Д.Гәлиа – «Камаҗыч», В. Амаршын – «Аңсха Леон», Ал. Го-гәа – «Елана» Шекспир – «Ах-лир», И.Папаскьыр – «Аңхәыс лыпату» ухәа аспектәкькәа рыкәыргыларә. Октиабр инаркны февральнза ица-раны икоуп Уфа, Владикавказ, иара убас адраматурҗәа лабораториа апроект аҗҗахоит, иреиҗҗоу аҗар алпшааны идәкьҗәахоит Урыстәы-латәи аҗараиурҗәкәа рахь. Ари аспектәкь рызкуп 60-тәи ашықсәкәа рзы уи аҗсуа сценаҗ изырҗәажәз хәктиорҗәа хәтәрақәа: Лео Касланзиа, Мина-дора Зыхәба, Амиран җаниа, Олег Лагәла, Рушьни җьопуа, Етери Когониа. Абар, иалагеит абжеиҗаразак аҗар рыла иқәгырғылоу акеме-диа лахьы. Игәахәара дууп арака ароль хадакәа – ахьынҗар ироль ахьынаигзо аиҗабыратә абиҗара

иатанакуа Кьасоу Хаҗба. Ахьынҗар тыҗҗа (апринцесса) лроль налы-гзон Милана җьопуа. Иара убас Тома Аәзба, Ира Когониа, Бенар Кове, Гәдиса җодуа, Алхас Шам-ба, Лавренти Ахба, Беслан җодуа, Алхас Шамба, Лавренти Ахба, Беслан Хьыба, Сырбеи Сангәлиа, То-ма Гамгиа, Кама Инаҗшыба, Гәын-да Аҗыба, Кристина җымҗба, Есма Кәыҗниа, Хьыбла Мыкәба, Даур Арухаа, җеимураз Чамагәуа ухәа рыхәмарра лахьы, аиҗабаҗәеи аҗари рҗазара аилазшәара, ахеи-барҗәара еиҗаҗы ахәаҗшәы дад-напхәлон. Ахҗнытыҗҗа апринцес-са Лана җьопуа лакәзар ахаара җәа лыкәныхәхәа улыршанхон. Ажә-җыҗҗаза лҗы иаатшәо, насгьы шака ирмаананы лаб «ахҗыҗшша» дшылжьоз уамырччар залшомызт. Еиҗаҗы дырҗәастәны, дырччархә-ны даарҗшуп ахьынҗар иҗҗа, ахәахьәа Генри димгарҗаз, агәы-ларатәи ахьынҗар дыззиҗәарҗ иалихьыз. Уи ироль, «иҗыҗшшара» заманалатәкьа иқәҗеиҗт актиор Алхас Шамба. Иаидкылыны акемедиа агә-ахәара ду рнатәит ахәаҗшәа. Ате-атр ду ирзеиҗәхьшоит иахьеиҗш абахәтәра чыда злоу аҗар алпша-аны уҗы-стәы җамҗакәа, ахәаҗш-җәа хдыргәыргәларҗ есымша. Здақкәа җәулоу хәатр ду аанҗа-сра ақәымзароуп, уи аазагоуп – иеҗршыгоуп, зыхьҗас иҗкьоу сар-кьоуп.

Хамҗас иаҗахоит

Аиҗашьақәыргыларә ашыҗахь

Ақәа, Лакоба имәаҗны икоу Серге Кириенко итааҗәа ахьынхоз ишны хамҗас иаҗа-хоит Оҗар Хьынҗариа ихьз зху Ахьынҗарратә жәлартә инстру-менткәа роркестр.

Сергеи Владилеи-иҗа азызба идикылеит ашны иара ихарҗь ала аиҗашьақәыргыларә, анафс уи Оҗар Хьынҗариа ихьз зху Ахьынҗарратә жәлартә инстру-менткәа роркестр хамҗас иаҗахоит аинструменткәа рыҗатҗары аҗа-зартәи, аҗсуа милаҗтә музикаҗә иинструменткәа рыкны ахәмар-ра арҗара иазку азалкәеи рахә-сабала хархәара аҗаразы. Иаз-гәатәтәуп аорекстр анаҗҗаз аахыс аеазыҗатҗатә зал шамамыз. Абри атәы ихәеит Аңсны Ахь-ынҗарра Ахада Бадра Гәынба Ақәа Администраҗиа Ахада җе-мыр Агрба иҗыларәан. Ахьынҗар-ра Ахада ақалақь Администраҗиа анапы ианитәит ари апроект ана-гзарақны ацхыраара кәртарҗ.

Ахәҗыртә хьзы ихҗоуп

Ахьынҗарра Ахада Бадра Гәынба Иусҗқала Гьаргь Гәлиа «Аңсны зәаҗсәзтәыз аҗурна-лист» хәа ахәҗыртә хьзы ихҗоуп.

60 шыкәса зхыҗыс еиҗыр-дыруа аҗурналист ахамҗа иа-нашьоуп амилаҗтә телерадиоҗыр-ратәра аҗиара аҗы иааирҗшыз илшамҗәкәеи, изанаатәтә еиҗы-рақәеи, аҗурналисттә еиҗкаа-рақәеи иареи русеиҗуреи рзы. Гьаргь Гәлиа Жәларбьҗара-тәи аинформациатә гәыҗ «Ин-терфакс» адиректор хада актәи иаҗәҗыҗоуп, анагзатәтә наҗҗа-гәыс дыҗоуп.

Амилаҗтә литература зырызго

Аҗснытәи ашәкәҗыҗыртә – 95 ш.

Адуinei ршеиҗҗәи аамҗа азыбла-ра ду иалазхьеит ажаларкәа раҗәа-ны. Аҗоурых иазаанхейт урт рыхь-кәа маҗара. Аҗаргьаласа еиҗш, аамҗа еикәшоит. Ианнаҗоит, ианна-хуйет аҗәабжь җыҗкәа.

Азкьышықәсақәа ирылыхәхәа иахьанза иаазаз аҗсуа жәлар рҗәахәы зхәаша, ирышьаҗамырзгәахәа ашыра роуит ииасыз ашышықәсазы. Шей-шықәса раахыс ега лакә, аҗәабжь, ашәа ссир аҗоурых иналаз иахьейт. Ашыра – ари адунеи ажаларкәа рҗо-урых, рыҗәаҗә-рыбзи, рҗабырг, рҗас-рҗабз хзеиҗкәзырхаз, иахьзышыҗаз мал дуззоуп. Хәаҗсуа литература зырызго ашәкә-җыҗыртә аҗоурых адунеи аиқәшара аамҗа инадылан уахәаҗшүазар, 95 шыкәса еимгеимҗароуп, аха ауаҗытә-са ишыкәс аеҗурҗшүазар акырза ал-шоит. 1930 шыкәса рзы еиҗкаахейт Аҗс-нытәи ахьынҗарратә шәкәҗыҗыртә (АБГИЗ). җәыббра мза быҗьба инар-кны уи адиректорс дшықәдыргәҗә-ит аҗсуа интеллектуала ркынҗәи раҗһаҗәтәиқәа иреуаҗы Мышьа Гад-либа. Акыҗыҗь амчра заҗа ихара-кыз еилыкәауаз М. Гадлиба илшоз зегь кәитцон аҗсуа җар, аинтеллекту-ла, җара хьыҗык иадамхарҗы из-маз аҗра радьҗыҗьаларазы. Маҗ-маҗ акәзарҗы, еиҗаҗыло иалагеит аҗә-инраалақәа, аҗәабжь хьыҗкәа зыҗоуаз, ажалар рҗәҗыҗь хәамҗақәа еидыкы-лоз, аҗәакала, арҗиара амәа ақәла-ра зәазыкүаз аҗар. Урт рыҗыраараҗ еирылшоз рыҗдырхомыҗт Дырмит Гәлиа, Мушьни Ахашьба, Симон Баса-риа ухәа. Ахьынҗарра аганахьалаҗ иарҗәажәашыны ирываҗылан Нестор Ла-коба, Владимир Ладариа, Самсон Чанба. Мышьа Гадлиба ашәкәҗыҗыртә адиректорс аус иуан 1934 шыкәсанза, нас – ицынхәрас ари атыҗь дахаҗы-лоит Платон Чкадуа. Ускантәи аамҗаз АБГИЗ асистема акыр иҗбаан. Арахь иатанакуан ашәкәҗыҗыртә дәкьанкәеи атипографи. Иҗыҗуа иалагеит аҗсуа шолкәа рзы арҗага шәкәкәа, аҗиара амәа ианылеит асахьаркыратә литера-тура. Убаскантәи аамҗазоуп иантыҗыз С. Чанба ишымҗа – раҗһаҗәтәи аҗ-суа повест «Сеидык», иара убас Ле-уарса Кәыҗниа ишымҗақәа рҗырақь. Раҗһаҗәа акәны аҗшәахь еҗырт али-тературатә ымыҗақәа реиҗаҗара напы алакын. Убас, Виссарион Какалиа еиҗе-игейт М. Горки ишымҗақәа: «Челкаш», «Ауаҗы иира», Карамзин ишымҗа «Лиза рыҗҗа», Казбег иреҗиамҗа «Елисо», Ни-ношвили иповесткәеи иаҗәабжькәеи: «Симона», «Ашәарыҗа», «Палиас-то-миза», «Абзиеибабаҗәа». Ашәкәкәа тыҗуан аҗсышәа-ла еиҗш, урыс бызшәала, кыртшәа-ла, ерман бызшәала, апоет-адрама-турҗ Канониди инапхгарала бырзен бызшәала иҗыҗит аҗәеиинраалақәеи аҗәабжькәеи, уи моу лаз бызшәала анбан шәкәҗы ынтәны иҗыҗыҗьан. Ашәкәҗыҗыртәкы редакторҗәас аус руан: Нестор җаркыыл, Миша Го-чуа, корректорҗәас иҗан Гәышыка Па-паскьыргьҗа, Виссарион Киут. 1937 шыкәса рзы Платон Чкадуа агәзәт «Аҗсны кәҗш» аредактор иахыҗыҗоуаҗыс диаҗан, ашәкәҗыҗыртә адиректорс дҗатан Миша Гочуа. Миша Гочуа иакәзарҗы, аҗсуареи аҗсуа литературей рзы зхы-зыҗыс иаеиҗгзоз, урт реиҗхыҗыҗәра дашьан. Хәарада, усқантәи аамҗа җәҗәкәа раан даара унахыкәша-аахыкәшо, маана-ла аус улатәын. Иарҗы, абри дырны, иҗыҗыҗуаз, иркыҗыҗуаз акыр икыла-каны инапы иҗыҗуан. Абас иҗон аамҗа. Асовет жәлар зегь рзы иаку гәыршаны иҗалаз Аҗынҗь-тәылатәи аибашыра Дузза аангы ашәкәҗыҗыртә аус руан. Иҗыҗуаз зегьы аиааирахь ирыҗыҗьоз, ахәҗа-

ра ахьз тызгоз, асовет жәлар реид-гыларә иазышәахәоз ымыҗақәан. Урт аҗһаҗәа рҗәы шыҗыруан, хымҗа-да, аиаша аиааира шагоз агәрагара рнаҗон. Еиуеиҗышым аамҗақәа рзы ашәкә-җыҗыртә напхгара азыруан аҗсуа ин-теллигенҗиа рыҗоуҗаҗа иреиҗҗәкәаз иаарылукаашаз, зыҗәлариа, зыҗьсад-гылы, элитературей рзы згәы былу-аз. Ускантәи аамҗақәа хьанҗақәа раан аҗсуа бызшәа шыҗанкыла ақәгара акыртәа рзы хьынҗарратә програм-маны ишыкәзгы, имыҗит Сталин да-ныҗыс ашыҗахь ымыҗа ахьышьтра иқәлеит. Иахьа – хьынҗарратә быз-шәаны ишыкәҗылеит. Шьалуа Басариа, Чычыкәа Когониа, Гьаргь Гәыблиа, Алыкьса җье-ниа, Платон Бешиа, Терент Чаниа ухәа азыршы ашәкәҗыҗыртә аамҗ аурәҗы акырза аҗәбаа рбеит. Аҗсуа җыҗәа ишәнаҗәа ркны инеиуа иала-геит еиҗырдыруа иҗалаз, зегь бзиа еи-җырбаз ашымҗа ссиркәа. Атипографи-атә хыркәра аганахьалаҗ урт аҗазара харақы рыманы еикәыршәан. Аибашыра аҗһаҗәи ашықсәкәа рзы ашәкәҗыҗыртә атехникатә ба-за бзиа аман, зус бзиазны издыру-аз аҗазақәа рыла еиҗкааз напла-кын. Иҗыҗыҗуаз аалыҗ тематикала акырза иҗбаан: асахьаркыратә литера-тура инамаданы ара иҗыҗуан арҗага шәкәкәа, АБНИ аҗарауаа русумҗақәа, еиуеиҗышым аҗоурыхтәи аполитикатәи литература (аҗсышәалеи, урысшәалеи, кыртшәалеи). Аамҗ азызуаз реилаза-араҗы иҗан зхы даара аҗаҗыҗыҗара адҗан аус зуаз, урт рыла акәын из-лашыкәҗылазгы. 80-тәи ашықсәкәа рзы ашә-кәҗыҗыртә аусуоҗәеи зышәкәкәа җыҗыҗуаз апоетҗәеи, апрозаик-җәеи, аҗарауааи дарей рыҗәаа еи-быҗан рнапы ианыз аус аиҗҗәра иазыҗаҗәҗоит. Ашәкәкәаҗы сахьар-кыратә еиҗкаарала рхәтабзиара еиҗтәын, ашәкәҗыҗыра аканонкәа ирыкәшәо аҗазара акынза иоаган. Акыр шыкәса арака аҗәбаа рбахьан: Нели җарҗа, Лиудмила Ар-гәын, Руслан Кәлиба, Серге Кәыҗниа, Аза Ашәхәҗәа, Татиана Ашәхараа, Ев-гениа Гәыблиа, Анаида Мхитарян, Не-лли Абыхәба, Лиуда җеретели, Флора Бьҗәба, Заур Бьҗәба, Владимир Баса-риа, Валиа Кәыҗниа, Емма Адлеиба, Нанули Шьамаҗәа ухәа еҗыртгы. Урт рҗышәа рымардон еиҗаҗылоз аҗар. Аҗсны зегь еиҗш, ашәкәҗыҗыртә аусу-раҗы шыкәнаҗәеит. Аҗыҗыҗыҗәа иеиҗш, ашышы-шышыҗәа иахьы-кын ашәкәҗыҗыра аус. Арт аамҗа уа-даҗәкәа раан аколлектив аидкы-лареи аусура атыҗь ақәҗареи акыр аҗәа рыдибалеит ашәкәҗыҗы Терент Чаниа. Улафахәыда, иманшәаланы аусуратә тыҗь рымамкәа, ишырхәо еиҗш, аинтузиазм маҗарала аус ру-ан ашәкәҗыҗыртә аколлектив. Уи ишыҗахь напхгәыс инеиз Платон Бе-бия иакәзарҗы, ихы-иҗыс нақәҗаны, анапкы аиҗыҗра амәахь акылгара иеазышәон. Иахьа аизхыҗыҗәра амәа иа-нуп Аҗснытәи ахьынҗарратә шәкә-җыҗыртә. Адиректор Даур Начкьбиа инапхгарала арака иҗыҗыҗуеит аҗсуа литератураҗ иреиҗҗоу ашымҗақәа, алитературатә тынхәкәа. җыҗ аҗра иа-лаго, арҗиарахь раҗһаҗәи зышәақәа еихызо аҗарҗы раҗһаҗәи реиҗҗәкәа рнапы ианаклак, агәаҗыҗыҗәара роуеит, алитература еиҗаҗы иадҗыҗәлахоит. Ашәкәҗыҗыртә, ари – аҗсуа рҗо-урых змырзуа, аеа жәларык ирылаз-мыршәшо, еснаҗ ахәатәи шрымоу зырҗабырҗуа усбарҗоуп. Еизхәуеит ихыҗышым Аҗснытәы-ла, аҗиара амәа иануп аҗсуа жәлар, амилаҗтә культура, алитература, аҗҗа-радырра. Мшаҗеиҗш, Аҗснытәи ахьы-нҗарратә шәкәҗыҗыртә аҗсәдгьыл аамҗ шауҗ иауеит. Аизхәра амәа иа-нызаант.

Светлана Ладариа

Аазаратә программа җың аконцепция

«Абри соуп сара»

Шарида Торчуа

Цыбыбрамза хәба рзы имшапы- сит Аңсны Ацара аминистрра актәи аколлегия аилатәара. Амш азтаатәкәа ракәны икәгылан: аазаратә программа җың акон- цепция азыргара, Ахәынтьқарратә хәычбахчақәа рзы апрограма җың ашыақырҗәҗәара, аңсуа бызшәа абыжбатәи аклассқәа рҗы җарала аңышәара абжъа- ратә тарануртқәа рҗы алагалара, Аңсны ашколхәычқәа XVIII ррес- публикатә спартакиада алтшәкәа аихшәала.

Ахәынтьқарратә хәычбахчақәа рзы апрограма җың ашыақырҗәҗәара ахәахә җазтәз Азе- ипш бжәратәи азанаатә тарей Русбарта аспециалист хада Аида Минаиа изгәалтәит ари апро- грама ашколқаранзатәи ацара- аазара, актәи аҗазара аусура хәа- ақәызтә, ашколқаранзатәи ахәычы иеизырхара, ирҗеиара, ихатара ашыақырҗәҗәаразы, апедагогикатәи аметодикатәи знеишәкәа азырбо зейпштә документны ишыкоу. Ари апрограмаҗы изгәауоп җышыкә- са зхытәу ахәычы инаиркны быжъ- шыкәса зхытәу иҗынза ахәмарратә форма аҗаны адыррақәа рызнагара.

«Ашколқаранзатәи ацара ихадоу хәсабтәны иамоуп ахәычы ихатә- ра ашыақырҗәҗәара иазынархоу азнеишәа ахархәарала ганрацәа- ла иеизырхаразы аҗагылазашәа изапшара. Апрограмаҗы иҗыдоу аметодикатә знеишәкәа рхархәа- ра иабзоураны ашколқаранзатәи ахәычқәа псышәала аҗәәжәа- ра раларгара иацхрауеит. Уи шыақырҗәҗәеит шыкәсык еихә- ны апрограма ахархәара ахәа- маз ахәычбахчақәа рҗы», – хәа аз- гәалтәит Аида Минаиа.

Аколлегияҗы икәгылаз анашәтәи азтаара азкын Аазаратә программа җың аконцепция азыргара. Ажәахә җазтәз Апедагогикатә институт адиректор Ирина Кәакәасқырҗәҗәа аилатәара ашыахәтәи хәиҗәәжәа- раан ари аконцепция инартбааны дахзалаәжәеит. Уи лажәкәа рыла, иахәа ашколтә системала иахынза- уала абызшәа аиқырхаразы еиуе- ипшым ахархартқәа азырҗәҗәауеит. «Ашколқәа ркны икоуп аазара аус хкы, аңсуара аганәхәала. Убри икоу шыаҗас иганы, даҗәа ганкала, даҗәа интонациак ала еихә инартба- ан, инартәулан апрограма аңсуа- ра ашкол аҗы алагалара хыкәкыс ихәмоуп лхәеит», – Апедагогикатә институт адиректор.

– Аңсны Ацара аминистр Ха- на Гәынба хәаҗыҗәа икәлырҗәҗәит адтә, Аңсны Ахада иапшызгалала ауп адтә шыкәтәу, җыңны инартбаа-

ны аңсуа культури, аңсуа традици- еи иаидкылан аңсуара хәа хәҗәу ашыаҗәа апрограма җың актәра- зы. Мызкы иназынапшәу абри апро- грама аус адулара хәҗәу. Зегы рапшәа иргылыны, аинститут акны еиҗәкәаит аусуратә гәып. Рапшәа аконцепция хәзхәыцит, анашәан апрограма, ашыахә атематика аих- шантә. Иара убасгы ари амаҗәар ашкол акны амшапшәа зылшо хәа згәы иаанәго арзахалқәа аарышәтә- ит ацара аминистрра асаит ашкә, уртҗы ралҗшәаразы изгәауоп фәык рыла ишыақырҗәҗәа ажиури.

Хыкәкыла абри аконцепция да- ра хәзхәыцит гәыцәс иахтәри хәа. Еилкаауп, уи иахәа маҗәарны иза- лахғало, адунеи акны имшапысуа апроцессқәа, атехнология җыңқәа ухәа рныра җәҗәеит. Шыңтқәа- лагы, аналәлагы, аиҗәабы-аитдбы реизыҗәзашәа псыҗәеит. Убри инамаданы, адунеи зегы акны итарны икәгылоу азтаара «ааз- ра» хартҗы шыаҗас икәхтәит. Ари азтаара уажәы мацара акәзам иа- нцәыртыз, абиҗәрала икәлаоит ак- ризистә аамтәкәк. Убасқан ажәлар азхәпшәуеит дара иртәу.

Иахәтәи аамтәз еихә адунеи анаартха, амилаҗ рхәҗәра аиқыр- хара уашәшәырахоит, иара убас абызшәа. Убри азоуп тоурыхла, мент- тәла, психоемоциала, бызшәала хәиқырхәҗәтә система хәҗәсуара шыаҗас изамоуп хәпрограма.

Аусуратә гәып акны ари апро- грама иахәзәҗәри хәа азтаара хәзхәыцит. Убасқан хәзхәыцит хәҗәсуа литератураҗә асахьаркы- ратә җымтәкәа ркынтә аҗәәжәкәа ралкаара. Хәпрограмаҗы шыаҗас иамоу аетнография ауп: атоурых, абызшәа, акультура. Хәзәаҗәҗәит Дырмит Гәлиа иажәеинраала акын- тәи аҗәәжәа «Абри соуп сара!».

Аиҗәкаара аганәхәала, ашколқәа ркны ари амаҗәар алагалара азта- арагы ус имариазам. Гәҗакыс иа- моуп абыжбатәи аклассқәа рыла алагара. Мчыбжык ахәтә җә- саатк арбоуп. Ари аурок акны ахәшәара ыкәдырҗәҗәауоп, избанзар уи ааз- ра амаҗәар ауп. Ари амаҗәар ашкол акны амшапшәа инеиуа арташы, егырт арташәҗәеи ларей еимада- зар ауп. Аурокқәа цонаҗы, егырт амаҗәарқәа рылагы, лара ашкол акны дыкәзар ауп. Ашкол ахыбраҗы иаамшапшәа аусқәа зегы дры- лахәзар ауп. Лара азәы дигьырхә- ган акәымкәан, дычхырааҗыны дыка- зар ауп.

Аазара апрограма җың «Абри соуп сара» ацара апроцесс иала- галахоит ацарашыкәс аҗәтәи аз- бжәзы, – хәа азгәалтәит Апедаго- гикатә институт адиректор Ирина Кәакәасқырҗәҗәа хәиҗәәжәара хыркәшо.

Ацара аминистр актәи лхәҗәпшәу- аш Хыблә Шампшәа лажәәхә акны изгәалтәит ацара аминистрра ак-

ны зтаара хаданы ишыкәгылоу аң- суа бызшәа – ахәынтьқарратә быз- шәа ашколқәеи ахәычбахчақәеи рҗы рызнагара рхәтабзиара аиҗь- тәра. «Аңсуа бызшәеи алитерату- реи рыспециалистқәа хадацәеи, аминистрра анапхгарей имшапыр- газ аилатәараҗы ахәтәи бызшәа – хәынтьқарратә бызшәк ахәса- бала иамоу аҗагылазашәа аиҗь- тәразы икәтәтәу ирылацәәжәеит. Иазгәатан ацаратә процесс иа- лахәу зегы еихә җәкпшәкәрала аңсуа бызшәа ацара иазнеирц азы, Аңсны ахынза-назаазо зегы аңышәарақәа раләгалара шахәтоу. Аха уи җәтәтәу хәычы-хәычла. Ахәычқәа хыркәыҗәҗәаны, абыз- шәахы ацәымҗәа рызцәырхәмарҗ азы, избан сынтәтәи ацарашыкәс абыжбатәи аклассқәа рҗы аҗәтә рышәара, адиктант адтә аҗаны ала- галара», – лхәеит Хыблә Шампшәа.

Ацара аминистрра аколлегия аихшәаалақәа җәтә икәгылаз Аңс- ны ацара аминистр Хана Гәынба изгәалтәит:

– Ишыжәдыруа еипш, Аңсны Ахәынтьқарра Ахада Бадрә Гәынба, ацара аминистрра хәтәла адтәкәа азыкәирҗәҗәеит. Ацара азақәан апроект аус адулара, ацаратә систе- ма иацәнакуа абжәратә ихартәауу азанаатә ацара иацәнакуа, еизәку астандартқәа рышыақырҗәҗәара, арташәҗәа рзанаатә аҗәара аизы- рҗәра, амш иалагзаны ахәычы ахәычбахчаҗы аңсуа бызшәа да- лазгалашәа апрограма җыңқәа ре- икәыршәара.

Аки-аки хәибартәаларц, зегы раастә азәлымхара зтәтәу хырхартә- уп, сгәаанәгарала, аазара ахырхартә. Икәгылан иахәа араҗә азтаара, изылшода ари аазаратә программа ахәычы изнагаразы. Сара сгәанәла, агәаҗы зытәу, зыҗәсәдгыл згәы азы- былуа, исылшоит хәа зхы иадызтә, ацара иацәымаашәу, зхы иацәыма- шәу ауаҗә илшоит.

Аңсуа хәынтьқарраҗы ахра ама- зароуп аңсшәа. Абызшәа адырра иахәа даара ишхәцәмәчүгы, гәых- шәартәс хәар рыбжәра ишыҗым- хәкәа, иамоу агәцаракра инацданы, азәлымхара аҗәтәу хәшколқәа рҗы. Ацара-аазара аус хадара зәу хыр- хартәу ахәынтьқарра аргыларәҗы. Ацары игәабзиара акәзар, ари амилаҗтә гәабзиара иацәнакуа зта- ароуп. Аибашьра иахзыннажыз ауадафракәа рылтара шмариама амтә иахнарбеит. Хәамтә иақәым- шәа ашколқәа шмачымгы иахәа, арташы ихәтоу ауалафахәы шхә- зимтогы, урт ирылшоит ачхарей аҗәҗәарей раарҗшәра.

Ацаратә система иамоу ауа- дафракәа зегы иарзнак рызбара мариазам, аха маҗ-маҗ ихәлымшо хәа акгы ыкәм. Ацараҗы ихымпә- датәу алейшәа. Алейшәа ахыкәам алтшәа җәлазом, – лхәеит ацара аминистр Хана Гәынба.

Арҗеиашы ишәкәы азыргара

Аимадарақәа ртоурых

Наира Сабекиа

Д.Гәлиа ихы зху Аңсуатә- аратә институт ахыбраҗы имшапысит Аңсны уи аңыҗы еиҗәдыруа апоет-академик, ауаажәларатә усзушы, Влади- мир Константин-иҗә Занҗариа ишәкәы «Культурный оазис Пи- цундского «Литфонда» азыргара.

Ихәарчаруаз амши азхыҗтәрей иннамылақәа, акрызтәзәкуа абри ахтыс бзиа иахәлацәәжәоз еизейт хыпшәара рацәала, апоет ишәы- цәа ацарауаа, икәзарә, иуафәра, иахәрақыра хәҗәр ақәызтә ауаа. Иара убас ахәынтьқарра анапхга- ра рхарнақәа.

Асасқәа бзиала шәаабейт хәа рахәо аиҗыларә ааритит аинсти- тут анапхгәы Арда Ашәба. «Пи- цундәтәи алитфонд иазку ашәкәы ацдара аҗәк ду амоуп, 30 шыкә- са рыаңуҗәкә Владимир Занҗа- риа дзыхыҗәхәу, адунеитә ли- тератураҗә җыңқәк ыкәзар иалкаан игәазтә ирҗеиара хәра хзын акыр иаҗсоуп, – ихәеит уи икәгыла- раҗы. Анашә ажәа иман афило- логиятә ацарәдыррақәа рдоктор Уасил Аҗзәба. «Владимир Занҗариа зегь реиҗә ижәлар дызлеиҗәды- руа ирҗеиаратә усурала ауп. Иара ирҗеиара махәтә рацәала еилар- суп. Д.И.Гәлиа ихы зху Пицундәтәи алитфонд иазку ашәкәы аҗы автор иажәабжә аиҗәҗәара далаҗейт ха- рантә, Урыстәыла аимпериа аха- антәи аамтә аарҗшәрала.

җышыкәса ирылагзаны иа- ра иҗитийт хышәкәык: ажәе-

гыла аныҗбгәла, ашыахә Аңсны иҗ- сы ишәон җәмыр Гаидар, ус иаб ател дасны иеиҗәеит «арахы ухынхәы Аңсны аибашьра иалаҗоит» хәа. Владимир Занҗариа изгәеиҗәит Аңсны Литфонд ишәтәахәз ахәа- анырцәтәи ашәкәыҗәҗәа: җәон Пристли инаиркны, хыпшәара рацәала, аха урт Аңсны иазкны ак рышәҗәаргы издыруада, изыпшәа- ада?

Уасил Аҗзәба иҗәиҗәеит ажәа- лагәла «Аңсны алитературатә му- зейи ацдаразы», уи азтаара Аңсны ашәкәыҗәҗәа Рейдгылеи Аңсны ашәкәыҗәҗәа Ассоциацияи Аҗәы- ла Ахадара рҗәҗәа икәдырҗәлар ауп, ирызбароуп, хымҗәада.

Апоет, ажурнал «Аҗазара» аредактор хада Геннади Аламиа изгәеиҗәит, Владимир Занҗа- риа ирҗеиамтәкәа хлитература ишагәылыҗәауа, изеиҗәышәе- ит иҗәҗәы арҗеиамтә бзиакәа. Даҗәеит иара убас Владимир Занҗариа изикыз ажәеинраала.

Аңсны ашәкәыҗәҗәа Рейд- гыла ахантәаҗы Вахтанг Аҗәа- зоу далацәәжәеит алитфонд иазку ашәкәы, ари Аңсны апшәара, ма- цара акәымкәа хәҗәлар рдоухәтә беиара иамоу шаныпшәу. Асовет аамтәзы ашәкәыҗәҗәа дуқәа ме- ихыҗәрада еиҗәауан, еиуеиҗәым адекадақәа, аконференцияқәа, астал гәҗәкәа еиҗәымәҗыргон. Ускан СССР ашәкәыҗәҗәа Рейд- гыла алитфонд еиҗәбыс дықан Алим Кешоков, убри ибзоурууп Пи- цундә алитфонд аргыларә. Пицун- да еикәшәон ашәкәыҗәҗәа дуқәа реиҗш, аиҗәаҗәҗәаҗы.

Владимир Занҗариа ишәкәы азыргара, хәҗәлар рмилаҗ культу- ра амәхәк шдуу, аҗеиара шамоу ауп иаанәго.

Пицундәтәи алитфонд акны уа-

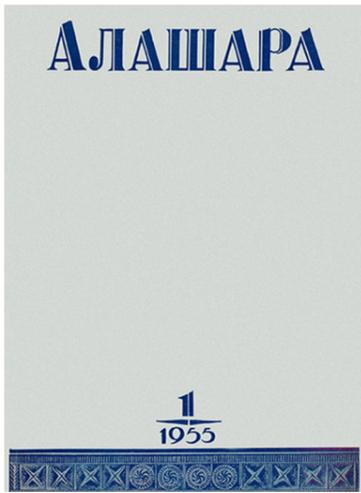
инраалақәа реизга «Сара ақә- лақә ажәән сызхом», «Абхазский мир в художественном осмысле- нии русских классиков», «Культур- ный оазис Пицундского литфон- да». Ашәкәы ашәкәы азкуп аурысы ашәкәыҗәҗәа Аңсны рыкәзаара, хәшәкәыҗәҗәеи дарей реиҗәа- ара, рырҗеиаратә еимадарақәа. Иаха академиятә җазшыа амоуп. Араҗә аҗәаҗә иҗылоит Л.Толстои, А.Чехов, А.Твардовски, Н.Шолохов, Н.Тихонов, Е.Евтушенко ухәа Убас егыртҗы. 1968 шыкәсәзы ауп Пи- цундәтәи алитфонд аргыларә иа- налагаз, усқан рҗәбаба ду адырҗә- ит архитектор Михаил Посохини аңыңыр җәмара Гыҗеи. Автор ари ашәкәаҗы еихә дыззәаҗәҗәо асас- цәа ашәкәыҗәҗәа роуп, араҗә иа- агоуп ахтысқәа рацәаны, урт ируа- куп Аңсны ашәкәыҗәҗәа реизарак аҗы ақыртәу ашәкәыҗәҗәк икәгы- лара аҗы ара иахыкәу ақыртәу дгылуп хәа иихәаз. Убасқан Денис Чачхалиа уи аҗәк иҗәиҗәа ари – Аңсны, аңсуа иҗәсәдгыл шәкәу хәа, аиашәзы, аурыс шкәыҗәҗәа уи икәгыларә ргәәҗәит. Асовет Еид-

анза икәз ыкәм иахәа, аха аиҗә- кра бзиакәа уаҗы ибоит, аҗә- шыаҗәҗәа хәтоурыхыгы, хәкультураҗы иазәҗәлымхәу. Уаанза Вианор Пәчлиа Аңсны азыргаразы ишоу- аз, иҗәиҗәа даара ирацәән, иахәа уи дзыпсәхәу дахмоузеит. Хәсас- цәа ирҗәхәу урысшәала икоу, абас еиҗш Владимир Занҗариа ишәкәы аиҗш икоу амәтериал беиаш, ихәе- ит иара.

Ашәкәы азыргараҗә адныхәа- ларақәа җәртәит ацарауаҗ Виаче- слав Бигәаа, аңсуатәараатә инсти- тут аусзушы Инал Гыҗба, апоетесса Белла Барцыц, Карачы-Черкәеиә Жәлар рпоет Лариса Шыбыхәа, апоетесса Гәынди Сақәниаҗәа, ауниверситет аҗазара афакультет адекан Нугзар Логәуа.

Аҗәхәтәан Владимир Занҗариа ишәкәы азыргара иалахәыз зегы итабуп хәа реиҗәеит, иара ишита- су еиҗш алаҗыгы рыҗымҗәҗәит, ир- зейтәиҗәеит хәшәкәыҗәҗәа дуқәа Баҗрат Шыңқәба, Алыкәса Го- гәуа, Шылодиә Аҗыңҗәл, Алыкәса җәниа ирыдхәаләз игәәлашәа- рақәа.

«Алашара» 70 шыкәса ахытцит

Аджәтәи ашәышыкәса 50-тәи ашыкәсқәа рәанейшәрышоз аламталазы, хәжәлар ртәурых аҕны хаштшыа змам азалымдаракәа ниасит Сталин даныҕсы ашьтахь. Аамтә ҕыц аҕсуаа ргәыҕра бзиақәа адырхәалон, убас еҕықәлеит. Аҕиара амҕа ианылеит амилаҕ рдоухатә культура, алиҕература акәзар, аитакрақәа азыҕшын. Апсуа ҕыра ақыртәу нбан аҕнытә аурыс графикахь иаган.

Аҕсуа алиҕература аҕиара аамтә ҕыц иананылоз, 1955 шыкәсазы аҕсышәала аҕыҕра хаҕырххейт алиҕература-сахьаркыратә ауаажәларра-политикатә журнал «Алашара». 1930-тәи ашыкәсқәа инадыркны Сталин иаамтә еикәтәқәа ииасаанза хәжәлар ирхыргаз ахьантарақәа рышьтахь имҕапысуаз аитакрақәа ирыбзоураны, Дырмит Иасыф-иҕа Гәлиеи уи иҕнаҕаҕәеи раҕшыҕара Апсны аиҕабыра анахатҕыла, хлиҕтераторцәа рымацара ракәымкәа, хәжәлар зегы хамтә дуны ирыдыркылеит «Алашара» аҕыҕра аҕшыҕара. Ишдыру еиҕш, ари аус азбра иацхрааит КПСС Аҕенҕр Комитет Апрезидиум иаднакылаз Ақәтра «Қыртҕылатәи Акомпартия Аҕенҕр Комитет асураҕы иҕаз аҕхақәа рзы» (10.07.1956). Абри инамаданы есааира хәжәлар рмилаҕтә зинкәа рзықәҕара аҕақ чыда аанахәон. Алиҕература аҕаҕа ахышыҕра амҕа ианылеит. «Алашара» ауаскыр азышыҕтазтаз, аиҕаараҕы зааҕсарақәа шыардоу Дырмит Гәлиа инаиваҕылеит Баҕрат Шынкәба, Иван Папаскыыр, Алыкыса Цыоуна, Шалуа Инал-иҕа ухәа еҕыртҕы.

Ажурнал раҕхьаза редактор хадас иамаз Мушьни Ахашба инаиркны, ирылдыршаз раҕауоп еҕырт ашыкәсқәа раан уи напхара азтә: Алыкыса Цыоуна, Чичико Цыоуна, Алыкыса Цыениа, Ғарҕ Гублиа, Никаәла Кәыҕниа, урт ирываҕылааны аҕыҕымта амаҕ азыуаз. 2004 ш. раахыс редактор хадас иамоу Анатоли Лагәлааи уи ишыҕцәеи аредакциәҕы ишыкәҕылаз атрадициқәа еихахауа иаауеит. «Алашара» иабзоуру раҕауоп аҕсуа сахьаркыратә алиҕература ажанрқәа зегы рцәыргәеи, рзыргәеи, аҕхьақәа рыларцәеи ркны, абартқәа ақырза рыҕаркуан апоетцәеи апрозаикцәеи рабиҕара ҕыцқәа рзы.

Еиуеиҕшым ашыкәсқәа раан аредакциәҕы аус руан ажәа азқазәа дукәа азәыршы. Рдырреи ргышәеи агмыжкәа иааиҕыркызақәа ажурнал ртәурыхан. Хәшәкәышәа арахь рымҕахыҕра еснаҕ аҕәаццыҕәара аҕын, абжәаҕнеиҕш, ароуп ршымтәқәа амҕа ахырызылырхуаз. Уаанзеиҕш, иахьа амаҕ азыуа уи иацхәыҕтауам.

Мшаенеиҕш, ажурнал атыҕ чыда ааннакылоит алиҕератураҕы ахьз ҕыцқәа рцәыргәраҕы, реиҕаазаара аус аҕны. Актәи аномер инаркны иацшыз арубрика «Аҕар рыбжы» алиҕературахь зшыҕа еихызгоз аҕар ршымтәқәа еиднакылеит, есааираҕы уи амҕахак артбауеит. Ажурнал аҕақы гәылдыртәауан еҕырт арубрикаҕаҕы: «Аочерк», «Жәлар рырҕиамтәқәа», «Аешьаратә алиҕе-

тура аҕнытә», «Атәылатцара», «Алиҕература тынха», «Алиҕература азтәарақәа», «Аҕәлашәарақәа», «Аҕышәа шыатамырзгоуп» ухәа.

Ажурнал «Алашара» аредакциәҕы арҕиаратә усура аиҕаараеи аҕышәынтәалареи рышыкәсқәа ирныҕшун аҕсуа жәлар зтаҕылаз, ирхыргоз ахынтәынтарақәа, жәлар рзинкәа рыхьчаразы амилаҕ-хақәитратә қәдара иамадаз апроцессқәа, ХХ ашә. антәамтәи ХХI ашә. алаҕамтәи ирыҕцанакуа ашыкәсқәа раан хәжәлар аҕаараеи аҕамзаараеи ианрыбжыаҕылаз аамтәқәа налатцаны. Хымҕада, арт зегы алиҕература ажанртә хырхартақәа рыҕиара ианыҕшун.

Алиҕература аханатә хәжәлар рдоухатә культура аҕиара иалахәын, еиҕаҕыло абиҕарақәа аҕсуатцас реиҕаазаараҕы, рмилаҕтә хдырра ашьтыхраҕы, иаҕсаны реиҕараҕы мҕанызас ирыман. Ажурнал «Алашара» аҕаҕақәа ркны аҕхьақәа ирбон алиҕература ажанрқәа рыҕиашыа, рышьақәҕылашыа. Арҕиашәа ршымтәқәа иаадырҕшун апстазаара аҕанкәа зегы, ажыҕтәза инаркны хамтазтәи ауаажәларра аҕиашыа аҕынза. Апоезиеи апрозеи ржанрқәа ирыланалон зымҕахак тбауу асоциал-базаратә, асоциал-психологиатә тақы змоу, иара убас аҕуорхытә, афилософиатә ҕазшыа зныҕшун ашымтә хатәрақәа. Урт идырцәбырҕуан амилаҕтә сахьаркыратә алиҕература алшарақәа, уи аҕәеисра еихсыҕра шақәым. Ишапу еиҕш, ажурнал лассы-лассы иазхьапшуйт алиҕература ажанрқәа зегы ирыҕцанакуа ашымтәқәа.

Абасала, «Алашара» атыҕ чыда ааннакылеит алиҕература тә бызшәа иҕышәынтәаланы аҕиараҕы, ашәкәышәа рабиҕара ҕыцқәа реиҕаҕылаараҕы.

Амилаҕтә алиҕература аҕиара инаварҕылааны лассы-лассы иҕыртцун еҕырт абызшәақәа рыла иаҕцоу аду-неи аҕны еиҕырдыруа апоетцәеи апрозаикцәеи ршымтәқәа аҕсшәахь реиҕаҕақәа. Ажурнал аҕны ауп раҕхьаза аурыси еҕырт аҕәаанырцәтәи аҕлас-сикцәеи ршымтәқәа еиҕаҕы иахыркыҕхуаз. Ари аус аҕны рлагала маҕымкәа иҕоуп аҕсуа шәкәышәа. Иаҕстәым иара убас аиҕаҕара аус ахырхартаҕа Нхыҕц-Кавказ хаешыаратә ашьхаруа жәларқәа рмилаҕтә алиҕератураҕеи аҕсуа алиҕератуеи реиҕәныҕореи реиҕамадарақәеи рырҕиараҕы ажурнал иалнаршахьоу. Аҕсуа шәкәышәа ршымтәқәа ракәзарҕы, еҕырт абызшәақәа рахь еиҕаҕы иҕыҕуеит.

Абжәаҕнеиҕш, ажурнал амаҕ азыуа азхьапшуйт алиҕератуеи алиҕератураҕаараеи, уи аҕәшақәа имҕаҕырго аусурала аҕхьақәа еилыркаауеит алиҕература аҕаҕылазашыа, аҕиара апроцесс амҕаҕышыа. Акыҕпхь ианылоит аҕуорхытә, аетнографиа тәаарақәа, аҕазара ухәа акультуратә пцстазаара иаҕцанакуа. 70 шыкәса зхыҕыз алиҕература-сахьаркыратә ауаажәларра-политикатә журнал «Алашара», мшаенеиҕш, ахыҕш хәжәлар рдоухатә пцстазаара иауцп. Аханатә инаҕазо аус ҕаимаҕ ала хмилатә культура аҕиара иацхрауеит, уи иалаҕылоуп, аҕхьакаҕы еихау аиҕызарақәа хрыҕәыҕуеит.

«Алашара» аҕаҕаҕеиҕш 70 шыкәса аҕра ҕык-ҕыкала ишәыдахьыҕәалоит уи аналхгареи, амаҕ азыуеи, алиҕература абиҕабаҕәеи. Ипшәоу аус ламысла азаапсара еснаҕ ихьантоуп, аҕаҕыкәра ацуп, аха арҕиара анапы алаку изы уи разкы бзиоуп. Хызыҕцәа, хқоллеҕацәа, аҕсуа доухатә культура арҕиара зыпстазаара азыкыз, ақәҕиарақәаҕы змоу, шәаҕхьака еихау аиҕызарақәа шәзыпшызааит! Хәжәлар рдоухамҕа еиҕыра ақәымзааит. Еиҕаҕылааит уи еихазхалаша абиҕарақәа. Ускан ҕыцаара ақәымкәа, аҕара аҕымкәа аҕсы тазаауеит асахьаркыратә алиҕература ашьатаркы Дырмит Иасыф-иҕа Гәлиа здыхызауаз ихышәаара ду.

Апсны ашәкәышәа Рейдгыла

Иҕабуп хәа рахьәоит

Иҕәеизырҕагоу аус

Ашхьа ашьапаҕы ишьтоу, псабарала ишыҕоу, зхауа зшәыдоу қыҕоуп ҕәада. Ақыҕа аҕәаны иҕылоуп, Қ.К.Аҕәмаа ихьз зху ҕәадатәи абжьаратә школ.

Ари ашкол иаушьтымтәаахәеит хыҕхьазаара раҕәала аҕарауаа, ашәкәышәа, аҕақымцәа, арцәацәа дукәа, ауаажәларратә усзуцәа, ашәахәацәа, ақәашацәа. ҕәадатәи абжьаратә школ иаушьтымтәауоп, хаҕсадҕыл ахьчаразы ҕәымшәарала иҕылаз ақыҕа аҕәеи. Урт рыбжьара иҕоуп ахьынтқарратә хамтәқәа занашоу: «Апсны Афырхатца», «Леон иорден», «Аҕәымшәараз» амедал. Урт рахьтә шәжәи ааҕык инарзынаҕшун аҕысдҕыл ахьчара рхы ақәыртцеит.

Ишдыру еиҕш, аибашыра ашьтахьтәи аамтәқәа рзы, Апсны ахи аҕыҕәеи хаҕсуа школқәа зегы рҕаҕылазашыақәа хысхан. Аха ахьынтқарра иалшоз зегь маҕ-маҕ иҕанатон ашколқәа реиҕәара, реиҕашыақәыргыла, уимоу шыаҕанкыла аҕсахрақәа рзы. Иаҕы иауадазарҕы, ирееитәын, еиҕәаатәын, хамтә иақәшәо аҕаҕы деибыҕтәны, царадыррала дыҕәаахартә еиҕш аҕаҕылазашыақәа аҕцатәын.

Убарт зегь реиҕш, Очамчыра араион Қ.К.Аҕәмаа ихьз зху ҕәадатәи абжьаратә школ иҕыҕыны ирҕылан аибашыра ҕалаанза, аха инаҕзаны ихыркәшамызт. Ари ахыбраҕ аҕаратә процесс хаҕыркны 2002 ш. Абарт ашыкәсқәа инадыркны, Очамчыра араион Ахадареи, аҕара ақәша аналхгареи иҕартцоз ашхыраарала аҕарашыкәс ҕыц алаҕамтәз, еснаҕ иахшәуан атыҕқәа, адашымақәа, ажәакала аҕаҕы иҕы иақәшәартә еиҕш илауала иҕарееиуан. Есышыкәса аамтә цхьака иҕоит, реиҕрцсахуеит аҕаҕы иҕахрақәа ирыҕыҕара арцаратә технологиқәа. Иааидкылан арцаратә процесс зегы ахатабзиара. Иҕаҕцаз шырацәазыҕы, иаҕызгы даара иамаҕызт.

2024-тәи аҕарашыкәс азы хашкол даҕан ибеит, Апсны Жәлар Реизара адепутатс иалхыз, Ғаланзиа Вахтанҕ Владимир-иҕа, ауаҕы лаша ауаҕы ҕырыз. Иблала хашкол аҕаҕылазашыа аниба, хара имҕакәа

хамтә иақәшәо, арцәацәа руада ихатә харҕықәа рыла иҕазирҕыцит. Амшцәҕақәа раан, ашкол аҕәашә артны аҕалара уадашын, азы тәтәон. Убрааҕы иамаҕымкәа абҕанц ықәиҕсеит. Иҕы иҕаз раҕәан хыҕтаз, хашкол азы, аха дахьымзеит. Заа иҕахцәеит илахьынцәа. Иҕабуп хәа иахәахаҕы зыҕамлеит. Асеиҕш иҕаз аҕәи хазына иҕыҕыра, зегы хзын иҕыҕыхейт. Илашәааит иҕсаҕа!

2025-тәи аҕарашыкәс азы иҕәлеит хәацәәеи хәреи акыр шыкәсақәа инеиҕынкыланы хазыҕшыз ахыс ҕәадатәи абжьаратә школ иаҕыз-иабаз Апсны Ахада иҕынза инеиҕеит, аспорт аусқәа рзы, Ахада иабжыаҕ, ҕәада ақыҕаҕе ииз, иаазаз Ашәба Ахра Нодар-иҕа. Апсны Ахьынтқарра Ахада Ғынба Бадра Зураб-иҕа ари ажаалаҕала дахатҕылеит. Раҕхьа идыреит ххәыцқәа зегь реиҕа изеиҕыргыаз аспорттә зал. Иахьа иҕаазо ахыҕы, маха-шыахала, ҕәабзиарала дыҕәаахартә азы изапцазароуп, аҕаҕылазашыа бзиакәа зегы. Аспорттә зал иқәмызт, адашыма, ирееимызт аҕцқәа, иҕәмызт аҕенцыркәа. Иаҕы убас иҕазарҕы, хашкол аҕацәа Очамчыратәи аспорттә еиҕлабрақәа есышыкәса рхы алдырҕәуан, еснаҕ иааныркылон аҕхьахәтә тыҕқәа.

Аспорттә зал еиҕашыақәыргылан ианалҕа ашьтахь, хашкол иаҕааит иамаҕымкәан асасцәа, урт рхадараҕы дыҕан Апсны Ахьынтқарра Ахада Ғынба Бадра Зураб-иҕа. Ари аиҕыла аныхәатә ҕазшыа аман. Ашкол адирекциеи арцәацәатә еилазаареи иҕабуп хәа иархәеит Ахьынтқарра Ахада.

Аитарҕыцрақәа ара иаанымҕылеит. Аиҕылаараан Ахьынтқарра Ахада иқәҕылаараҕы: «хыҕтақәа реоуп хызшәа ахыиуа, аракоуп иахьыкәу аҕсуа ихышәаара. Хыҕтақәа ирылцыз роуп хадҕыл ҕәышҕыла изыхьчаз! Ахьынтқарра иалшо зегь ҕанатцоит ақыҕа школқәа рыцхырааразы», – хәа азҕәеит. Арцәацәатә еилазаара ақәиҕыҕит ашкол ашыҕхра, ахәра аиҕтәразы аусурақәа шхаҕыркхо. Ишихәаз еиҕш, аҕарашыкәс анхыркәшаха, аҕышәарақәа ханрылҕа, аусурақәа ирыцдан.

Цәыббра аказы, хҕыргыра хәаак амамызт, Қ.К.Аҕәмаа ихьз зху ҕәадатәи абжьаратә школ аштә италоз аҕацәа, арцәацәа, аҕаацәа. Илашон хашкол ахәра, ишәыршәыруа ашкол аҕхьа икнахауп зегь реиҕа иҕшзоу, аҕынчра иасимволу ххьынтқарратә бирақ. Ашкол аҕаҕы иҕылоуп зыпсадҕыл ахьчара зхы ақәызтаз ҕәада рцеицәа хазынақәа рбака. Урт рыхьз кашәара ақәымзарц хызшәа цкьа хадҕыл иқәышларц, хыҕтақәа рхәра мызырц абартқәа зегы хәсаб рзуны аус аҕыхәтәанынза инеиҕеит Апсны Ахада.

Зыбаба алоу, зус тақҕықәрала иазнеиз зегы иҕабуп хәа рахьәоит! Имызааит хаҕсуара, царадыррала иҕәҕәаза рышьтахь аанрыжылааит хаҕсуа школқәа. Ирацәаахааит аҕацәа рхыҕхьазаара школцыҕхьаза. Иҕаазо аҕар иҕеицәа иашақәаны Апсны иазгылааит!

Индира Амчба, ҕәадатәи абжьаратә школ аҕара ақәша аиҕабы

«Апснытәи аҕсшьарамшқәа»

Иҕыҕит актәи аномер

Апсны атуризми аиҕыҕтә политикей иазку ҕшшәыла еиқәыршәоу, ажурнал «Апснытәи аҕсшьарамшқәа» («Абхазские каникулы») актәи аномер тыҕцит.

Ажурнал «Апснытәи аҕсшьарамшқәа» («Абхазские каникулы») аҕаҕы, аредактор хада – еиҕырдыруа аҕсуа поет, алиҕератураҕаҕы Владимир Платон-иҕа Анқәаби, аҕар реиҕаазаараҕы зыбаба маҕым еихау аҕарауертә арцәацәа, аҕарауаҕ Лиюмила Арзамет-иҕа Хыыббеи рыҕа еиҕы Ритца Анқәаб лоуп.

Ритца Владимир-иҕа аҕыхәтантәи ашыкәсқәа рзы лцарадырратә усура инамаданы ахәаанырцә дынхоит. Асоциологиатә тцарадыррақәа дырдоктроуп, Европатәи хәынцқаррақәа ркны, Апсны ахәаахәтра-ааҕлырхатә палата дахатарнакуп. Хтәыла азыргаразы имҕаҕылго аусмҕаҕатәқәа маҕым. Убарт ируакуп ари апроектҕы.

«Атуризм Аминистрра аусура

ахырхарта хадақәа иреиуоуп аиҕыҕтә политика. Уи иамҕаханакуеит акыр иҕбау ауснаҕзатәқәа реизак, амаркетинҕ уахь иналатцаны. Аинформациатә тақыра, авеб-сайтқәа, ажурналқәа, агазетқәа, асоциалтә хәаҕа ухәа амаркетинҕ аинструмент хадақәа иреиуоуп. «Апснытәи аҕсшьарамшқәа» («Абхазские каникулы») – ари иуникалтуу журналуп, уака атуризм аҕараарақәа рылацәаҕәара анаҕс, урыстәылатәи атуристтә аалыҕцәа Апсны рзыргараҕы мҕаҕнаҕоит – хәа азҕәеит Апсны атуризм аминистрра аусзуҕ Тарашь Хәытаба.

Ажурнал аредактор хада Ритца Анқәаб ари аҕыҕымтә еҕырт излареиҕшым дазаатҕыло: «Сара акыр аамтә ахәаанырцә сынхон, антыҕынтәи избон Апсны азыргара тә тыҕыркра шымҕаҕысуа. Рыцхарас иқалаз, хара хатәхоит аинформациатә структурақәа жәпақы рҕы. Ажурнал «Апснытәи аҕсшьарамшқәа» («Абхазские каникулы») иашоу аресурс иахыҕцыртәны иҕоуп. Ииашоуп, хара Апсны аиҕыҕ хнапы алакуп, атуристтә объектқәа хрыхцәаҕәоит, аха уи мацара акәам аҕхьақәа хжурнал иадзыпхьало. Хара хжурнал

аҕы иҕоуп хауаажәлар иреиҕу рҕазшыақәа аазыршуну арубрикақәа. Убас, актәи аҕыҕымтә аҕы иҕоуп арубрика «Анцәа иуа-сиаҕқәа рнаунаҕара зыхьчо апа-инбарцәа» («Хранители Бога в Вечности»). Арака хара абырҕцәа хрыҕәаҕәоит. Шәара асоциалтә хәақәа рҕы цыарҕы хжурнал аҕы еиҕш иҕоу, ари аҕара иҕауло, аинтерес, аҕарра зцоу аинформациа шәзымпшаар алшоит», – лхәеит лара.

Ажурнал «Апснытәи аҕсшьарамшқәа» («Абхазские каникулы») актәи аномер 1000 экземпляр атираж аманы иҕыҕит. Иазпхьаҕәауоп иара убас ажурнал анҕлыз бызшәалаҕы аҕыҕра. «Ари ажурнал аҕы аҕхьақәа доусы иргәаҕхо, ирзааиҕәоу рыҕшаауеит хымҕада. Хара даара аинтерес зцоу афырхацәа хамоуп. Апсны хәхцәаҕәоит аполитика апризма, мамзарҕы астереотипқәа рыла акәымкәа, иҕабырҕу ауаа ртоурыхқәа рыла. Хаҕхьака иазпхьаҕәатәны иҕамоуп ажурнал «Апснытәи аҕсшьарамшқәа» («Абхазские каникулы») Апсны ажәлари ибеиоу урт ркультуреи иахцәаҕәо жәларбжьаратә тыҕымтәны аҕатцара», лхәеит – аҕыҕымтә аредакциа аусзуҕ Милана Жыба.

Апцхæызба – ашæарыцаæ

Зыцсра аахъоу хзыцшуп

Альбина Жыба

Апсуа ражæа иалоуп ахатцмгъхыс хæа. Уи ус башаны икамлеит. Жытæ аахыс ашæарыца-ра ахацæа ирусны ипхъазоуп, аха уи ус шакъым лыртцæбыргуеит атыпцæ ашæарыцаæ Кама Кæйтцниагъа.

Кама Урыстæйла дынхоит, ацаацæара далалахеит, длаазоит азгæ. Апсныка дауеит агъын антæамтæз, ашæарыца-ра асезон анаатуа иакъыршæаны, аамтæ илнатæр, лшæакъ аашытхыны дтытыр-цаз. Ус еипш амшкæа ируакыз шæары-цара хлыцтыгит хæргы.

Кама лаб Семион, лара, Ремзи Кæйтцниа, урт рлакæа æба, хæргы хры-цны ашыжъ асаат фба рзы хаант Ата-ра, Царцу хæа иахъашыто ачашæарта тыд афы. Кама лæанааибылта, иаразнак сгæyseанылтеит, лыштыхъ сгылазар-цаз. Саргы лажæа сахымпакæа лыбга скыдыпшыло шæарыцара хæкæлеит. Лла Дези шыкæсыкы ахыгтзом, макъа-на иласцæоуп, изаазогы лаб иоуп акъ-ынтæ ускак лыбжы аздырзом. Аха ус шакæугы ача афæы шаклак æеыр-ханы иаагылон. Саргы иаразнак еилыскауан, уажæы Кама хык штыркъо акара. Ашæарыцара абзиабара лзыркыз лаб, Семион Кæйтцниа иоуп. Уи ацкъын дышимоугы, Кама иаха данаалоит хæа азыпхъазеит. «Сабн сарей еснагъ хайзааигæан, сывгæра игон. Эцæарацæак рæфы сгæанагара дæзтауан. Аиашъа дышсимоугы, саби сарей еи хæа Каз-шъала хайкæшæоит», - еиталхæоит Кама хæхъныкæо. Убри аан Дези лылацш ахуп. Ахымцаггашъа дацкæлашуйеит. «Иахъа ачакæа даара иласуп азаза ахыкам иахъаны», - азгæалтеит Кама. Нас исеиллыркауеит, азаза аныкоу ачакæа рхæы азы алалоит акъынтæ ир-лас изыштыпраазом, алагы рфæы акра азымариоуп.

«Ашæарыцаæ ачæара илазароуп. Игæы камхæуазароуп, иага деикъым-шæаргы. Деидкылазароуп, уи хадароуп. Ари атакгъхæра ду уднатæит. Шака машæыр адыруазеи ашæарыцара», - хæа азгæалтеит Кама. Сара сахълы-

цу агæтынчырма лызцæйрнагоит. «Иб-бома, асамдæл ыкæхны сгылоуп уажæ хайцæажæоит азы. Ари зегъ ирыцку пкъароуп. Уааигæа-сигæа иныкæо ашæ-рыцаæцæа ахыкоу удруазароуп. Ап-сыцæгъара аамырыпшыроуп. Азы схи иаахар хæа шæаны схысзом аханатæ», - лхæоит атыпцæ.

Камей сарей хæхъынзеицæажæоз ихацааз Ремзи ихысбжкæа хæхауан. Аены ача шырацæамызгы, ихы ба-ша икашæомызт. Ашæарыцаæ аныкæа-ра илшозароуп, дмаашæроуп. Аены ихацæфеиет, ишæшын амш, азазагы ыкæмыт. Абжъаагъны, амра анкацеи-уа, амагæ хæоукæа шушъоугы, азаза уарбаазоит, ус аныкæара мариам. Ари зегъы зычæуа агæахæара ду ауп. «Са-ра ускак истахъамызт ашæарыцара, аха саб дшеигæргъоз збон. Уаха санышты-лоз, шыри уатæы акæа аундæз, хамцан-даз схæон агъхæа, аха нас, акæа амундæз, шæарыцара хцар хæа сгæахæара еи хæ-хо иалагеит - еиталхæоит Кама дыччо.

Кама ашæарыцашъа анылтоз æажæи жæохæ шыкæса дыртагылан, Ашæартæадаратæ матцзура Акæатæи акъашæфы аус луан. «Сеихæбгы да-ара ашæарыцара бзиа ибон акъынтæ ашыжъ саатъбжак сагхар азин ситон. Сшæарыцаны, аоны сеааитакны аусу-ра сцон. Апхъа ахысра саналага, ача апрыха астæзомызт, ицкъаны изгон, ашыпы ада акгы аанхæзомызт. 20-тæи ахтæлашæара икæз ашæакъ скуан, изахауаз ицъаршъон. Фынты-хынты са-накæымшæалак, сгæы кахауан. Зны-зын-ла уеизгы сацæшæазом, аха схысып хæа ианытсыркъоз, ианацæшæалак, схатагы ицъасшъон. Абас адыруеит ашæары-цара, зны уеикæшæоит, зны – мап», - еиталхæоит Кама лпышæа.

Рагъхæтæи лла Альфа ахъзын. Ишыхъычыз иаахæан лаб илзааиге-ит. Еснагъ лара илыцын, ашæарыцашъа алыртдон. Ианыпкъатæу, ахы аншъыш-тæу, ишырехæалатуу хæа илзеитæзхæоз Лыхны инхо лашъа, Алик Мамацев иакæын. Хышыкæса еицын Камей Аль-феи, нас илцæйтсит. Уажæы Кама илыцу Дези фынты-хынты дацаахъеит шæары-цара. Агæыбылрагы лкхъеит.

Кама Апсныка данауа лхæыцы лан дылзааныжыны, знык ала сыманы адæы сныкæыпшындыз хæа илыхоит. Убыскæк игъхæаалгоит ашæарыцара. «Абра икоу атынчра зегъы уханарштуйеит. Ари псыр-

шæагæхит сара сзы. Дарбанзаалак акы дæзхæазароуп, иаамтæ злайхгаша уск имазароуп. Узыкæшæазалакгы ухшыкæ дæеакахы иануштылак, иаха уеуртын-чуйеит. Санышæарыцо, саб сыштыхъ дан-гылоу иаха сгæы тынчуп. Схы кашæазом, еи хæ сацæшæоит. Аханатæ саналагоз, тынч сшæарыцаразы, хазы бца хæа сархæон», - еиталхæоит Кама.

Лара хышыкæса инеицынкылары ашæарыцара дныкæон, ацаацæара да-лалаанза. Ашæарыцаæа данырмаца-ауаз ыказамызт. Ари атып афы ишæа-рыцо зегъы Кæйтцниаа роуп. Адæафы игыло ахъаца амцан ацъма шыны, акæакаркæа къатаны асезон аадыр-туйеит. Ажæабжкæа еибырхæоит, изы-ниахъоу ахтыскæа еитæрхæоит. Кама урт рейбабара зегъы дахæтакуп. «Ари аифызара бзиа ахылфеиауеит, аид-гылара, аихатгылара. Арт зегъы Уры-стæйла саныкоу ианысгæалашæо, сгæы Канатæит. Саб ачакæа шыны ианысзы-наиштылак, сылагъырзкæагы аанагоит», - лхæоит лара.

Кама ахацæа рыгæта аказаара лзы-маншæалоуп, апстазаарафæгы ахацæа рус дамароуп. Ланду лахъ данцалоз атцла дхалан икалæон, амфæы еикæлыр-шæшон. Аныхæакæа раан дхысуан. Лыхны данцалоз лашъа илиртдон асгæа атаршæшъа. Ашæарыцараан еитæ урæуеанызароуп, лхæоит Кама дзыни-ахъоу хтыск лгæаларшæо. Зны дрыцшæа-рыцарцаз дааргеит хæцæк. Ацкъынцæа еицыз зегъы Кама лгæылеаныртцеит, лхы дахылацшыртæ. Ача прит лгана-хъ, иаргы даалаган уахъ дхысит. Кама æекажъра дахъзеит, акæымзар дихæыр алшон. «Ари афызæ араекция сым-оуп хæа саргы сыкæмыт. Сыпсы са-накæыпш иснаркъатæз акыр сахыччон нас», - лхæоит лара.

Ашæарыцара иацу апкъаракæа ртæы хзæйтæхо иазгæалтеит, ашыжъ ишы-лашъоу, мыцхæы ауаа рылапш утам-шæакæа утыпæф уааир шыбзиоу. Ашæа-рыцара атынчра бзиа иабоит, насгы ашæарыцаæцæа ашыжъ апцсшæа еи-бырхæаанза «Зыцсра аахъоу хзыцшуп» рхæоит, егы «еицæхзыцшуп» хæа такс инаиатæикуеит.

Кама лаб, Семион Кæйтцниа аибашъраан иоуз ахæра иахъканы из-шылапкъ имазам. Псыуак ишиатæоу еипш, ашæарыцара бзиа ибоит, ипцсы алоуп. Иахъа иахышæарыцо адæы, уа-анза аерманцæа амхы лартдон, атæтын еитæрхауан. Аибашъра ашытахъ абна ахытæан икан. Рамиз Кæйтцниа ибзо-ураны ичашæартæны икæлеит. Семион хышыкæса ашæарыцаæцæа дрыцын да-уан арахъ. Ал дыкæтæаны ахарапшы-га кны дрыхæапшуйан, игæы алайкажарц. «Сара сзыныкæомызт азы Кама бца хæа дрыцытдон. Зны ашæакъ сыркы сзыхысуазар збæп хæа иантсыркъа, ача сацæшæоит, уи нахыс саргы аныкæара салагеит. Зегъы икарцо сзыкæтзон, аха сацæшæоит, - ихæоит Семион.

Кама лашъа Астамыр лаби ла-рей дырхыччон, шæхы зшæыргæакуеи, ацъармыкæафы шæнеины иаашæхæар ача иаха имариами хæа. Иара итахы-мызт ашæарыцара атыпцæ, уи ауп Се-мион Кама дзалаиргазгы. Аха зны дыргæыбызгыны данрыцаа, дманшæа-лахейт. Уи нахыс ашæарыцара агæы-былра икит.

«Ашыжъ ашæарыцара зегъы ире-ицъуп, нас алашъамтæ саатъбжак шагъ. Убыскан ача адæахы еихоит. Ашыжъ шака заа узааз ауп, азаза бзианы ико-уп, ала азыхæангы ихышæашæароуп, - еитæйхæоит Семион.

Аены ишышæшызыггы, даара ицæйтæшоуран. Алакæа ласы-лас-сы азы ддыржæуан, икараха иаатæон ускан. Аха акы иааннакыломызт, рып-сы шааитарклак фæгъхæа еимдауа адæы иаакæлон.

Атцæарафæы алагала бзиа

Атыжъымтæ фыц

Ааигæа Апснытæи ахæынцæр-ратæ шæкæтыжъыртæ итнæжыт алитературатцæаæ, акритик Ру-слан Кæйтцниа ишæкæы фыц «Сергей Кæйтцниа». Апсуа шæкæыæцæеи атæарауааи азæырфы реипш, ав-тор иусумтæ изикит зыпцæзаара иалцъыз еицырдыруа ашæкæыæфы Сергей Андреи-ипæ Кæйтцниа. Уака инартæаны дырзаатгълоит апро-заик ипцæзаарей ирфеиамтæкæеи.

Атæарауаæ, аханатæ ишикæзышъоу еипш, ари аусумтæфæгы ашæкæыæфы инысымæа инадхæаланы иаарцшуп уи дызхæаныз аамтæкæа. Дæеазнык-гы апхъаæ дрызхæаирцшуйеит æажæатæи ашæышыкæсазы хæжалар ирхыргæз ахъантæракæа, Ацъынцъ-тæйлатæ еибашъра Дузза, Апсны Ацъынцътæйлатæ еибашъра убрæх иналатаны. Хæара атахума, ашæкæы зыккугы, урт аамтæкæа, анс акæ, арс акæ, ипцæзаара иафæйтханы изыкæ-ломызт.

Ашæкæы акны изыцæажæоу зегъы хæта-хæтала еихшоуп, ахæаггы ры-моуп. Абар урт рыхæтæк ирыхъзкæоу: «Адаракæаи аракæеи», «Апхъаæцæа рылапшæбафæы», «Ахæычтæи жæаб-жъкæа», «Апсабара ахафæсахъкæа», «Апстазаарей алашарей», «Набжъо-уаи аибашъра атæагашоурей», ухæа.

Р.Кæйтцниа алитературатцæара ан-хæирк инаркны иахъауажæраанза итæйжъеит 37 шæкæы. Урт рахътæ хашæкæыæцæа рыпцæзаарей рырфеиамтæкæеи ирызку амоногра-фиякæа 24. Зызбахæ хæмоу ашæкæы 25-тæи ауп.

С.Кæйтцниа изикыз ашæкæы акæ-зар, игæы зыттоу ируакуп, избан-зар рæара ашыкæсæкæа инадырк-ны аиыызара рыбжъан, еизааигæан, ифымтæкæа зегъы дрыпхæахъан, иры-гу-ирыбзоу реилыргæра, ахæшъара рытæра шыахæла илшон.

Р.Кæйтцниа дызлацæажæозалак-гы, ахтыс аамтæ ахæта ацубауауа ишыкæиргълоит, апхъаæ даднапхъа-лоит.

1960 ш. Акæатæи артæаратæ ин-ститут иалгæз С.Кæйтцниа шыкæсæкæк хтæйла еиуеипшым ашкæлкъа ркны аус иузаргы, алитература дызлаза-аигæаз, игæы зызыбылуаз ала, Акæа, ашæкæтыжъыртæ «Алашара» акны ре-дакторс аусура далагоит. Убри инар-кны инапы злакызаалакгы, атыжъра аус дадхæалан 35 ш. инареи ханы.

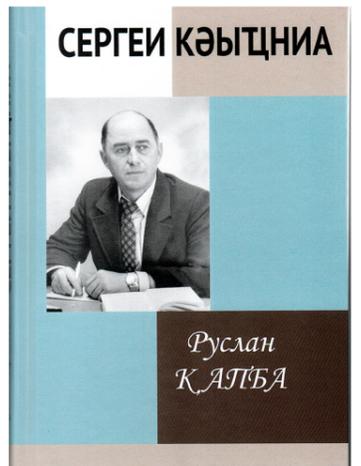
Ашæкæыæфы рагъхæтæи иа-жæабжъ ажурнал «Алашара» акны

Абокс кæзарыла афеиаразы

Атагылазаашъа айгътæразы

Апрофессионалтæ бокс афеи-ара иазку Ауаажæларратæ еицæ-ара «Apsny Boxing» апцдоуп Ап-сны.

«Уи хыкæкыс иамоуп жæлар-бжæаратæи æазаарафæы Апс-ны азыргæра, апрофессионалтæ бокс æазаара ашътыхра, атæй-ла æонудкæ аспортсменцæа ра-зыкæтæаразы атагылазаашъакæа рапцæра», - хæа еитæйхæеит

акъыпхæ анаба (1958 ш.) инаркны алитературахъ ицæырцæрей ирфеи-амтæкæеи илапшхæаа итмъыжъуа хæта-хæтала дрызхæажæоит. Иажæаб-жъкæа реизга «Азыпшра» (1968 ш.) мыштыбзиала имæа аанартит. Уи на-хыс ажæабжъкæа реизгакæа жæпакы тæйжыт, иара убас ароман «Набжъо-уæи ахтыскæа».

Абар, ашæкæыæфы иажæабжъкæа ирызкны атæарауаæ иажæакæа: «Сер-гей Кæйтцниа иажæабжъкæа еиу-еипшым тематикала ишыхæзы-хæазугы, шæфыла еиуеипшым ахæтаракæа ишрызкугы, еишъашæа-лам, «еижърацæарам» азанааткæа ишырхæтарнакугы, икоуп урт зегъы цъарак еидызкыло, ирзеипшуйæ Каз-шъа, лымкаала иалызкаауа зейцш гæйтцхæкæа.

Апсны Ацъынцътæйлатæ еи-башъра аамтæ азæырцшуйа ароман «Набжъоуæи ахтыскæа» акны Ап-садгъыл ахъчараан икытæуаа зтагы-ладз ауадафæракæа ириааны, рым-чкæа зегъы ага икæцæра ишазкыз инартæаны уагæылаирцшуйеит, Ка-заралагы ицæыригоит. Абарткæа илапш итæйжъуам алитературатцæаæ.

Ашæкæы иагæылоуп иара убас апрозаик ипцæ, апоет Гæйнда Кæй-тцниапцæ лажæенинраалакæа рцикл «АБ изку арæквием».

Абасала, атыжъымтæ иагæылоу зегъы еимадоуп, иагъеибартæауе-ит. Уи шыкæдыргæгæоит ашæкæыæфы ихæтæи ифызцæеи, итæацæара ду еиднакылои рфотосахъкæа еизга-ны иахъкыпхъу.

Ашæкæы редакторс дамоуп С.Ла-дариа, асахъатыхъы – Р.Габля.

Хымцæа, ашæкæы «Сергей Кæйтцниа» амилатæ алитература атæарафæы лагала бзианы иаанхо-ит, ашæкæыæфы ихъз акамыршæра-зы ибакоуп.

В.Ажæанба